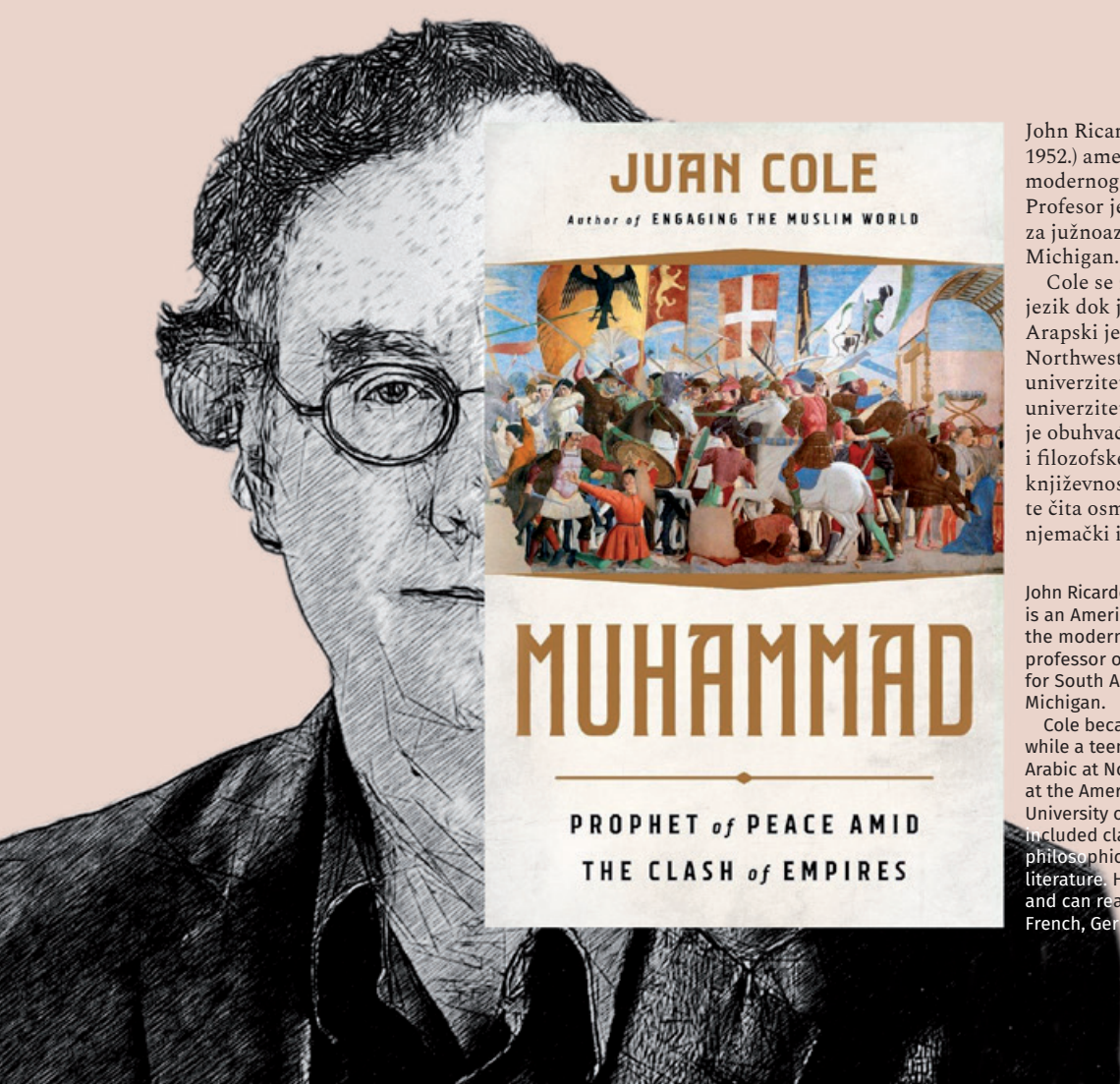

John Ricardo I. "Juan" Cole (rođen 23. 04. 1952.) američki je akademik i komentator modernog Bliskog Istoka i Južne Azije. Profesor je historije i direktor Centra za južnoazijske studije na Univerzitetu Michigan.

Cole se zainteresirao za islam i arapski jezik dok je kao tinejdžer živio u Eritreji. Arapski je studirao na Univerzitetu Northwestern, u Bejrutu, na Američkom univerzitetu u Kairu i na Kalifornijskom univerzitetu u Los Angelesu; njegov studij je obuhvaćao klasične povijesne, teološke i filozofske tekstove te klasičnu i modernu književnost. Govori arapski, perzijski i urdu, te čita osmanski turski. Zna i francuski, njemački i španjolski.

John Ricardo I. "Juan" Cole (born October 23, 1952) is an American academic and commentator on the modern Middle East and South Asia. He is a professor of history and director of the Center for South Asian Studies at the University of Michigan.

Cole became interested in Islam and Arabic while a teenager living in Eritrea. He studied Arabic at Northwestern University, in Beirut, at the American University in Cairo, and at the University of California, Los Angeles; his study included classical historical, theological and philosophical texts and classical and modern literature. He speaks Arabic, Persian, and Urdu, and can read Ottoman Turkish. He also knows French, German and Spanish.

ILUSTRACIJA - Naslovnica knjige: *Muhammed - Poslanik mira usred sukoba imperija*

ILLUSTRATION - Cover page of the book: *Muhammad - Prophet of Peace in Amid the Clash of Empires*

Izvorni naslov / Original title: *Muhammad - Prophet of Peace Amid the Clash of Empires*

Mg. Mirnes Kovač je diplomirao islamsku teologiju na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, stekao je zvanje magistra međunarodnih odnosa na Sveučilištu u Sussexu. Od 2005. radi kao urednik i novinar „Preporoda“. Redovni je kolumnista AlJazeera Balkans. Autor je članka o Bosni i Hercegovini u Brillovu „Godišnjaku muslimani Evrope“ 2009. godine. Preveo je 15 knjiga istaknutih autora s engleskog na bosanski jezik. Napisao je 2014. godine knjigu *Opsada islama*, koja uključuje intervjue s vodećim muslimanskim i nemuslimanskim učenjacima i vođama. Od 2018/19. na doktorskom je studiju na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Objavio je 2017. godine *One* – međureligijsku kreativnu konceptualnu knjigu u suradnji s New Momentom i Y&R Dubai (agencije). Knjiga je osvojila pet „Lavova“ (jednog zlatnog, jednog srebrnog i tri bronzana) na Međunarodnom festivalu kreativnosti Cannes Lions 2017.

Mg. sc. Mirnes Kovač graduated in Islamic theology from the Faculty of Islamic Studies, University of Sarajevo, and then obtained his MA in International Relations from the University of Sussex. Since 2005 he has been working as an editor and journalist of Preporod Islamic News Magazine. He is a regular columnist for AlJazeera Balkans. He authored the article on Bosnia and Herzegovina in Brill's Muslims of Europe Yearbook in 2009. He has also translated 15 books by prominent authors from English into Bosnian. In 2014 he authored *The Siege of Islam*, a book that includes interviews with top Muslim and non-Muslim scholars and leaders. Since 2018/19 he has been a PhD candidate at the Faculty of Political Sciences, University of Sarajevo. In 2017 he authored *One* – an interreligious creative concept book in cooperation with New Movement and Y&R Dubai (agencies). The book won five Lions (one Gold, one Silver and three Bronze) at Cannes Lions 2017, the International Festival of Creativity.

„Očaravajuća biografija Muhammeda, koja prikazuje kako je mir bio središnja ideja u njegovoj poslaničkoj objavi i u vjerskoj zajednici koju je osnovao. Sjajna i originalna knjiga koja će neizbježno mnoge zapadnjačke preokupacije o islamu dovesti pod izazov.“

EUGENE ROGAN, autor knjige *Arapi: Historija*

„Knjiga Muhammed autora Juana Colea dolazi u pravo vrijeme. U trenutku kad se islam pozicionira kao pretjerana prijetnja Americi i Zapadu, Cole pruža historijski prikaz koji prodorno demontira pogrešni narativ da je Muhammed, prije svega, bio nasilju posvećeni ratnohušakač. Ovo je više od historijskog književnog djela koje čitateljima pruža znanje za snalaženje u našoj turbulentnoj sadašnjosti.“

KHALED A. BEYDOUN, profesor prava i autor knjige *Američka islamofobija: Razumijevanje korijena i rasta straha*

„Knjiga Muhammed Juana Colea duboko uranja u tekst Kur'ana i najbolji odabir savremene učenosti kako bi uvjerljivo predstavio Muhammeda kao vjesnika tolerancije i mira. Cole pokazuje kako je ova izvorna poruka mira, dosljedno artikulirana u Kur'anu, bila iskrivljena kasnijom islamskom tradicijom i osporavana više od hiljadu godina od strane evropske polemike protiv islama. Ispunjena pronaljkivim opažanjima na svakom koraku.“

FRED M. DONNER, profesor bliskistočne historije, Univerzitet u Chicagu

„Revolucionarna knjiga, napisana na pristupačan način i privlačnim stilom, koju bi trebali podjednako čitati znanstvenici, studenti, političari, vjerske vođe i medijski komentatori. Coleova potpuno izvorna i čvrsto utemeljena učenost dovodi u pitanje davno uspostavljene zapadnjačke narative o islamu kao religiji nasilja, rata i netolerancije. Sjajna rekonstrukcija rane islamske povijesti.“

JOHN L. ESPOSITO, profesor religije i međunarodnih odnosa, Univerzitet Georgetown

Muhammed - poslanik mira usred sukoba imperija

Juan Cole

Juan Cole

MUHAMMED POSŁANIK MIRA

usred sukoba imperija

Biografija Poslanika, a. s., kao vjesnika tolerancije i mira u jeku vizantijsko-perzijskih ratova.

STUBOVI
VREMENA

PIKAZ KNJIGE
BOOK REVIEW

Mirnes KOVAČ

MUHAMMED IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA

Juan Cole, *Muhammed - Poslanik mira usred sukoba imperija*,

Sarajevo, Kupola, 2020. 261 str.

MUHAMMAD BETWEEN EAST AND WEST

Juan Cole, *Muhammad - Prophet of Peace in Amid of the Clash of Empires*,

Sarajevo, Kupola, 2020, pp. 261.

na bosanskom jeziku je početkom oktobra, ove godine, objavljen moj prijevod knjige *Muhammed poslanik mira usred sukoba imperija*¹, američkog historičara Juana Colea, profesora historije na Univerzitetu Michigan, urednika i pokretača portala *Informed Comment*, autora znatnog broja studija koje tretiraju historiju i civilizaciju Bliskog Istoka. Kako stoji u uredničkom podnaslovu izdavača, sarajevske izdavačke kuće Kupola, koja je ovu knjigu objavila u sklopu svoje edicije “Stubovi vremena”, radi se o “biografiji Poslanika, a.s., kao vjesnika tolerancije i mira u jeku vizantijsko-perzijskih ratova.”

Između krutog racionalizma i krutog tradicionalizma

O poslaniku islama, Muhammedu, mir Božiji i blagoslov neka su s njim, napisane su stotine biografija muslimanskih, ali i zapadnih autora. Dominantna crta biografija Muhammeda, a.s., koje su od ranih stoljeća islama napisali muslimani je oslanjanje na islamsku tradiciju, ali i svojevrsnu kolektivnu emociju koju su autori utiskivali u svoje djelo kao neizbježni dio svog ljudskog doživljaja i vjerovanja. S druge strane, dominirajuća crta u biografijama Muhammeda koje su tokom stoljeća, posebno od srednjeg vijeka pa naovamo napisali

nemuslimanski autori, bila je zagovaranje racionalnog i često selektivnog pristupa, nerijetko opterećenog predrasudama, nepovjerenjem pa čak i otvorenim rivalstvom i neprijateljstvom. Tako je sudbina pisanja o Poslaniku islama zapravo četrnaest stoljeća zaglavljena „usred sukoba“ između krutog zapadnog racionalizma, prijetnje i animoziteta i krutog istočnog tradicionalizma, protekcionizma i saosjećajne emocije, što sve zajedno ličnost posljednjeg Božijeg vjerovjesnika uveliko nadilazi.

Utemeljitelji moderne liberalne misli, poput engleskog filozofa Johna Stuarta Milla, su prema „tradiciji i običajima“ bili krajnje oprezni i odbacivali su ih kao faktore koji „priječe ljudski individualni i društveni napredak“², dok muslimanski moderni mislioci govore o „zdravoj tradiciji“, autentičnoj predaji koja može pomoći upravo u oslobađanju od intelektualne idolatrije: „Neznanje je u svojoj biti pagansko, jer ono ne zasađuje ideje, već podiže idole“, kazivao je Bennabi.³

U novije vrijeme na Zapadu su se pojavile mnogobrojne knjige o životu i misiji Poslanika islama. Dakako, mnoge su i dalje opterećene predrasudama o islamu i muslimanima, jer

¹ Izvorni naslov knjige je *Muhammad: Prophet of Peace Amid the Clash of Empires* (Bold Type Books, 2018).

² Vidi: John Stuart Mill: *O slobodi*, u: *Izabrani politički spisi I*, Informator, FPN, Zagreb, 1988., str. 151-154.

³ Vidi: Malek Bennabi: *Les conditions de la renaissance*, 1949., ar. izdanje *Shurut an-Nahda*, prijevod Amr Kamel Musqawii Abd As-Sabur Shahin, Dar al-Fikr, Damask, 1986., str. 28.

su napisane s pozicije zapadne civilizacijske superiornosti i gotovo u pravilu im nedostaje autentično poznavanje historije, kulture i civilizacije središnjih prostora islama. Međutim, istovremeno se s razvojem posebnih naučnih disciplina na zapadnim univerzitetima koje izučavaju islamsku kulturu, historiju i civilizaciju, te u novije vrijeme Bliski istok kao geopolitički region, javljaju realnije i nepristrasnije knjige zapadnih autora o Muhammedu kao utemeljitelju jedne od najvećih svjetskih religija čiji su sljedbenici sve brojniji građani upravo zapadnih društava.

Iako je knjiga *Muhammed poslanik mira usred sukoba imperija* pisana za zapadno čitateljstvo, ona je zasigurno korisna i za muslimane jer uz sva moguća neslaganja, njen ugao gledanja, perspektiva i metoda proširuje vidike koji mogu pomoći muslimanima da u sagledavanju ličnosti Muhammeda, a. s., i sami zapaze neke važne dimenzije koje zbog „određenih socijalnih prepreka koje ometaju njihovo razumijevanje vlastitih problema“ nisu (bili) u stanju primijetiti – na što ukazuje Maxime Rodinson, istaknuti francuski islamolog koji je također napisao knjigu o Muhammedu. Tako, u uvodu svoje knjige *Islam i kapitalizam*, Rodinson ističe da je njegova knjiga „napisana s velikom ambicijom da bude na usluzi intelektualcima u zemljama koje pripadaju muslimanskoj vjeri i civilizaciji, pomažući im da razumiju svoju situaciju“. Također, Maxime Rodinson je zapisao: „Nije da se pretpostavlja da sam superiorniji, zahvaljujući tome što sam Europljanin, u odnosu na najbolje među njima u učenju ili inteligenciji. Tvrdim da nemam takvu prednost. Samo mi okolnosti omogućuju da prije njih pobjegnem od određenih socijalnih prepreka koje ometaju njihovo razumijevanje vlastitih problema. Imao sam tu sreću da sam dobio slobodan pristup stjecanju znanja o njihovoj prošlosti koja je čista od mitova i nastojao sam da se riješim mitova koji predstavljaju prepreku za razumijevanje njihove sadašnjosti. Mora se dodati da sam u situaciji da progovorim i kažem ono što su oni često dužni držati za sebe. To je

sloboda koja se mora platiti, kao i sve slobode, ali cijena, u mom slučaju, nije pretjerana, dok oni, generalno govoreći, za nju moraju platiti mnogo više.“⁴

Razbijanje savremenog paganskog diskursa

Dakako, sve veće prisustvo i vidljivost muslimana na Zapadu su od kraja 1980-tih godina pokrenuli i javnu debatu o ulozi i mjestu muslimana kao građana u liberalnim demokratskim društvima, ali su se nerijetko dešavali i žestoki sukobi i afere koje su na međunarodnu scenu izbacile jedan novi oblik mržnje zasnovan na vjerskoj pripadnosti – islamofobiju. Danas je ovaj oblik mržnje pored antisemitizma, koji je u Evropi 20. stoljeća rezultirao Holokaustom, priznat kao prijetnja evropskim društvima. Upravo zbog teških posljedica koje ovakav diskurs ostavlja, posebno za muslimane na Zapadu, knjige poput ove američkog historičara Juana Colea su više nego dobrodošle.

Naime, knjiga Juana Colea o Muhammedu kao poslaniku mira usred sukoba imperija ima za cilj razbiti savremeni paganski diskurs neznanja o Poslaniku islama, kako na Zapadu tako i na Istoku. Knjiga, kako sam autor ističe u predgovoru, „donosi jednu reinterpretaciju ranog islama kao pokreta snažno povezanog s vrijednostima izgradnje mira, koji je reagirao protiv pokolja u višedecenijskom ratu i vjerskih sukoba koji su ih pratili“. (9) Cole se pored kontekstualiziranja Muhammedove misije u okvir tadašnjih „svjetskih ratova“ između dvije dominantne imperije tadašnjeg „centra svijeta“ bavi i tumačenjima Kur'ana u okvirima ovog historijskog konteksta, te ističe kako njegov pogled nije „pokušaj objašnjavanja šta o svojoj Svetoj knjizi vjeruju muslimani“. (10)

Autor, kroz sedam poglavlja napisanih pristupačnim jezikom i privlačnim stilom, često komparira ideje, koncepte i propise islama s

⁴ Maxime Rodinson, *Islam and Capitalism*, prijevod Brian Pearce, University of Texas Press, Austin, 1981., str. vii.

tadašnjim postojećim vjerskim i svjetovnim praksama i vjerovanjima, što čitaocu daje jedan širi i drukčiji ugao gledanja na okolnosti u kojima je islam stasao. Cole detaljno jezički analizira i komparira glavne kur'anske odlomke o miru jasno ističući kako je opcija mira, odnosno rješavanje sukoba bila primarni odabir i specijalnost poslanika Muhammeda. „Više puta je tražio mir sa ratobornom Mekom, a kada to nije uspjelo, organizirao je Medinu za samoodbranu pred odlučnim paganskim neprijateljem. Kur'an insistira na tome da je agresivno ratovanje pogrešno i da su muslimani, ako neprijatelj zatraži primirje, dužni udovoljiti njegovome traženju. Ovo odbacivanje agresivnog ratovanja i traženje rješenja čak i usred nasilnog sukoba opravdava titulu 'poslanik mira', iako je Muhammed povremeno bio prisiljen voditi odbrambenu kampanju.“ (I2)

Vjernička zajednica u Meki je bila „miroljubivog karaktera“, a „Kur'an zagovara 'preferencijalno nenasilje', dajući prioritet miroljubivim pristupima u rješavanju sukoba gdje god je to moguće.“ (75) Nadalje autor ističe: „Kur'an na mir gleda kao na vrlinu i blagoslov i kao na jednu od olakšica za ulazak u raj. On prikazuje skupinu proživljenih na nebesima kao jednu dinamičnu zajednicu, a ne samo neke pasivne primatelje Božije milosti. Duhovna predvodnica ili avangarda počiva na prijestoljima poput kauča koji su okrenuti jedni drugima i komuniciraju, želeći mir jedni drugima. Anđeli će, on pripovijeda, pozdravljati te čestite osobe blagoslovima mira i blagostanja, kojeg daruje Božiji glas.“ (78) Također ističe: „Muhammed je naučavao ovosvjetovnu velikodušnost čak i prema nepopravljivim politestima.“ (85)

Izlažući detalje o sukobima i oružanim borbama tokom poslaničke misije Muhammeda, a. s., Cole kaže: „Kur'an

prikazuje okretanje Muhammeda i njegovih Vjernika ratovanju s militantnom paganskom Mekom kao potragu za restitucijom zbog ozbiljnih nepravdi i kao samoodbranu.“ (I80) Ti sukobi su bili nužnost koje je snagom svoje ličnosti i liderstva Muhammed nastojao uokviriti u pravila pravednog ratovanja koje za cilj nije imalo imperijalno širenje, već samoodbranu. „U jednoj od velikih ironija historije, Muhammeda, koji bijaše propovijedao uzvratanje na zlo dobrim i moljenje svojih neprijatelja za mir, pritisnuo je nasilni sukob u posljednjoj trećini njegove poslaničke karijere. Kur'an tvrdi da je on i tu borbu, međutim, vodio u samoodbrani i u interesu konačne ponovne uspostave mira, što je kasnoantička definicija pravednog rata.“ (I64) Borbe u samoodbrani su bile i „protiv nepravde prema civilima i imovini, kao i protiv pritisaka na pojedince oko njihovih unutarnjih uvjerenja“. (I81)

Dakako, mnogi muslimanski autori neće se složiti s tvrdnjama koje Cole iznosi, ali, s obzirom na izvore koji ne uključuju samo tradicionalne islamske, već i dostupne rimske i sasanidske, ova knjiga sigurno zavređuje pažnju zbog metodologije kritičkog preispitivanja i čitanja rane historije islama. Posebno je važna u kontekstu savremenih pokušaja svojevrsnog nametanja „paganskog diskursa“ neznanja i predrasuda, te predstavljanja islama kao nasilne religije i poslanika Muhammeda kao inspiratora zločina i mržnje. Isto tako, važan aspekt ove knjige je osvjetljavanje odnosa među različitim vjerskim zajednicama koje su obitavale na Arabijskom poluotoku u kasnoantičkom vremenu, kada se pojavljuje poslanik Muhammed. Usto, Cole agrumentirano pobija neke orijentalističke narative, ali i neke ranomuslimanske koji se nerijetko u pristupima ličnosti Poslanika uzimaju kao agrumenti „zdravo za gotovo“.

ILUSTRACIJA ~ Svitak Kur'ana. Rani period Kadžarskog carstva - Perzija, 1795-96. (Christie's, lot 184/2016). Sūra Al-Kahf, arapski rukopis na finom papiru, svaki redak u naskhi kaligrafskoj varijanti unutar zlatom izvučenih linija, sa crvenom akcentualizacijom određenog tekstualnog sadržaja, naslovima sura u crvenoj kaligrafskoj varijanti thulutha unutar zlatne kartuše, uokvirene zlatnim inskripcionim panelom, u fino urađenoj srebrenoj kutiji s ugraviranim naslovnim stihom.

ILLUSTRATION ~ A Qur'an Scroll. Early Qajar Persia, 1795-96 (Christie's, lot 184/2016.). Sūra Al-Kahf, arabic manuscript on fine paper, each line in naskh script within gold rules, with a red accentuation of certain textual content, sura headings in red thuluth script within gold cartouche, framed with gold rules, in fine silver Qur'an case engraved with the Throne Verse.